4 ta' Frar, 1964.

Imhallef:

Onor. Dr. E. Magri LL.D.

Gerald Vella

versus

Air Marshal Sir Walter S. Cheschire K.C.B., C.B., C.B.E. noe.

Azzjoni kontra l-Kuruna.

Skond il-principji tad-dritt Kostituzzjonali Ingliż, rigwardanti l-attribuzzjonijiet tal-poter esekutiv u r-relazzjonijiet tal-Kuruna jew ir-rappresentanti tagħha fil-kolonji u l-impjegati huwa stabbilit li dawna jokkupaw il-kariga tagħhom a beneplaċitu tal-kuruna, u kwalunkwe impjegat jista għalhekk jiġi destitwit fi kwalunkwe żmien.

Fil-Gurisprudenza tagħna tirrikorri komunement id-distinzjoni

ta' żewġ personalitajiet fil-Gvern; u li t-termini "Gvern, "Stat" u "Kuruna" jikkoordinaw ruħhom bejniethom; in kwantu dawna jesplikaw attributi ta' sovranità, jitqiesu bħala personalita' politika, mentri in kwantu li huma enti patrimonjali bħala tali għandhom jiġu konsidrati pari għall-kwalita' tal-individwalita' fiżika u kollettiva u għandhom jiġu għalhekk sottoposti għadd-dritt komuni bħala "subjectus idoneus" ta' relazzjonijiet ġuridiċi; kwindi in kwantu il-kuruna taġixxi in forza ta' l-ewwel prerogativa, issir insindakabbli minn dawna it-tribunali. Għaliex tkun hekk ip provdiet "jure imperi" però mhux hekk għar-rigward tattlieni attijiet li huma azzjoni "jure gestionis" u għalhekk f'dawn il-każi hija sottoposta għall-ġurisdizzjoni tat-Tribunali.

Ġie ukoll ritenut li meta privat jagħmel kuntratt mal-Gvern fl-orbita' tal-amministrazzjoni, il-Gvern ikun obbligat jirrispetta dak il-kuntratt.

Il-Qorti,

Rat l-att taċ-ċitazzjoni li bih l-attur, premessi d-dikjarazzjonijiet neċessarji u mogħtija l-provvediment opportuni — peress illi l-attur kien impjegat mal-Air Ministry f'Malta bħala fitter (motor Transport) u peress illi fid-19 ta' April, 1960 huwa ġie liċenzjat mill-istess impieg, u peress illi fis-seduta tal-Joint Industrial Council tat-18 ta' Lulju, 1960, ġie deċis, u l-Air Ministry aċċettat, illi s-salarji tal-impjegati tiegħu kellu jiżdied bir-rata tal-ħmistax fil-mija u l-ħlas tal-overtime kellu jiżdied bir-rata tal-ħdax fil-mija, u peress illi ġie deċis ukoll illi dina r-rata tas-salarji u ħlas tal-overtime kellu jkun effettiv sa mill-1 ta' April, 1959 u peress illi għalhekk dik kienet ir-rata ta' salarju u overtime li kienet dovuta lill-attur għall-perijodu mill-1 ta' April, 1959, sad-data li fiha ġie liċenzjat fid-19 ta' April, 1960 kif intqal fuq, u peress illi l-Air Ministry irrifutat bla ebda raġuni ġusta li tħallas lill attur id-differenza bejn is-

salarju u ħlas ta' overtime effettivament imħallsin lilu għall-perijodu fuq imsemmi u dak li huwa fil-fatt dovut lill-attur skond ir-rata riveduta ta' l-istess salarju u overtime, u peress illi din id-differenza tammonta għal somma ta' mija u tnax il lira (£112) jew ammont verjuri approssimativ, talab li l-konvenut nomine jiġi kundannat biex iħallas lill-attur is-somma ta' mija u tnax il lira (£112) jew ammont ieħor approssimativ ikbar jew iżgħar, lil dan dovuta għall-bilanċ jew differenza ta' salarju, u /jew ħlas ta' "overtime" minnu maħdum ma tul il-perijodu mill-1 ta' April, 1959, sal-19 ta' April, 1960, bl-ispejjeż u l-interessi legali.

Rat id-dikjarazzjoni ta' l-attur u n-nota tax-xiedha tiegħu.

Rat in-nota tal-eċċezzjonijiet tal-konvenut nomine li biha qal li d-domanda tal-attur hija infondata peress illi meta ġie mogħti l-Award tal-Joint Industrial Council huwa ma kienx għadu fl-impieg billi kien ġie liċenzjat minħabba li kkommetta reat u li f'kull kas l-attur ma' għandhux dritt ta' azzjoni kontra l-Kuruna peress illi r-rapport bejn l-Istat u l-impiegat huwa unilaterali u mhux kontrattwali u minnu ma tidderivax reċiproċita' ta' drittijiet u doveri, b'riserva ta' eċċezzjonijiet oħra;

Rat . . . omissis . . .

Ikkunsidrat:

Li huwa xieraq li qabel xejn tiġi trattata u deċiża "in primis" l-eċċezzjoni mogħtija mill-konvenut nomine fit-tieni lok, jekk ċioe' l-attur għandhux dritt ta' azzjoni kontra l-Kuruna peress illi r-rapport bejn l-istat u l-impiegat huwa unilaterali u mhux kontrattwali u minnu ma tidderivax re-

ċiproċita' ta' drittijiet u ta' doveri;

Ikkunsidrat:

Li ma hemmx kwistjoni li l-attur kien impjegat mal-Air Ministr, u li meta ġie liċenzjat fid-19 ta' April, 1960, għad ma kienx ġie proferit l-Award tal-Arbitru Hugh Lloyd Williams li sar effettiv fit-18 ta' Lulju, 1960, b'effett retroattiv, għal dak li jirrigwarda s-salarji u l-overtime tal-impjegati interessati, mill-1 ta' April, 1959.

Ikkunsidrat:

Li ma jistax jiġi obbjettat li l-attur m'għandux interess li jippromuovi dina l-azzjoni llum wara li ġie liċenzjat, għaliex il-motiv a basi ta' dina l-kawża mhuwix dak li l-attur jottjeni ħlas ta' salarju u overtime li mhumiex dovuti lilu wara l-liċenżjament iżda biex jiġi dikjarat jekk huwix intitolat għaż-żieda fis-salarju u fl-overtime skond l-imsemmi award, minn mindu dana sar effettiv retroattivament u sakemm huwa kien għadu impjegat mal-konvenut nomine, inoltri, jekk il-konvenut ikollu favur tiegħu dikjarazzjoni simili ma jistax jingħad li huwa ma jistax jinfurzaha u jesegwiha (Kollez. XXXVI, 1, 127) salv dak li sejjer jingħad dwar il-limiti ta' dina l-esekutorjeta fil-konfront tal-Kuruna.

Ikkunsidrat:

Li, dejjem għal fini tal-eċċeżżjoni in desamina, dina l-Qorti mhix sejra tidħol tiddiskuti l-opportunita' u il-ġustizzja tal-provvedimenti li bih l-attur ġie liċenzjat mill-impieg, ħaġa li l-attur anqas ma huwa jippretendi u anke kieku ma kienx hekk, dina l-Qorti kienet tkun preklusa li

tagħmlu għaliex dina hija materja li tesorbita mill-kompetenza tagħha; Infatti skond il-prinċipji tad-Dritt Kostituzzjonali Inglis, rigwardanti l-attribuzzjonijiet tal-poter esekutiv, u r-relazzjonijiet tal-Kuruna jew ir-rappresentanti tagħha fil-Kolonji, u l-impjegati, huwa stabilit li dawna jokkupaw il-karika tagħhom a beneplaċitu tal-Kuruna, u kwalunkwe impjegat jista għalhekk jiġi destitwit f'kwalunkwe żmien; u s-seta' tal-Kuruna f'dana r-rigward hija kondizzjoni impliċita fil-konferiment tal-impieg: Kif ġie ritenut fid-deċiżjoni tal-Kumitat Ġudizzjarju tal-Kunsill Privat, tat-2 ta' Frar, 1895, in re "Shenton vs Smith", ir-regolamenti Kolonjali ma jikkostitwixxux kuntratt bejn il-Gvern u l-impjegat, imma jirrapreżentaw serje ta' normi stabiliti biex iservu ta' gwida lill-Gvernatur fl-esplikament tad-dmirijiet tiegħu, u dwar l-osservanza tagħhom huwa għandhu jagħti soddisfazjon lis-Segretarju tal-Istat, u jistgħu jiġu, għalhekk, alterati, f'kwalunkwe żmien, anke mingħajr il-kunsens tal-impjegat "as they do not constitute a contract between the Crown and its servants" (Kolleż. XXI, 1, 433);

Ikkunsidrat:

Li, pero', dina l-Qorti tħoss li hija kompetenti li tieħu konjizzjoni tal-pretensjoni tal-attur, għaliex dina ma tirrigwardax ċensura jew impunjazzjoni tal-opportunita' jew tal-ġustizzja ta' xi provvediment amministrativ; iżda sempliċi interpretazzjoni tal-applikabilità o meno tal-effetti tal-imsemmi award għaż-żmien meta l-attur kien għadu fl-impieg.

Ikkunsidrat:

Illi fil-ġurisprudenza tagħna tirrikorri komunement id-

distinzjoni ta' żewġ personalitajiet fil-Gvern; u li t-termini "Gvern", "Stat" u "Kuruna" jikkoordinaw ruħhom bejniethom; in kwantu dawna jesplikaw attribwiti ta' sovranita' jitqiesu bħala personalita' politika, mentri in kwantu li huma enti patrimonjali bħala tali għandhom jiġu konsidrati pari għall-kwalita' tal-individwalita' fisika u kollettiva, u għandhom jiġu għalhekk sottoposti għad-dritt komuni, bħala "ubjectus idoneus" ta' relazzjonijiet ġuridiċi, kwindi in kwantu l-Kuruna taġixxi in forza ta' l-ewwel prerogativa, issir insidakabbli minn dawna t-Tribunali, għaliex tkun hekk ipprovdiet "jure imperii", pero' mhux hekk għar-rigward tat-tieni attijiet li huma azzjoni "jure gestionis" u għalhekk, il-Kuruna, f'dawna l-każi, "tanquam privatus egisse censetur", u hija sottoposta għal ġurisdizzjoni tat-Tribunali (Kollez. XVII, 111, 69, P.A. 15 ta' Frar, 1894, in re "Busuttil vs Le Primaude'; Appell 1 ta' Ġunju, 1925, in re "Dr. Busuttil vs Onor Prof. Mallia; Kollez. XXVII, 1, paġ. 164. Appell 9 ta' Novembru, 1935 in re Galea vs Onor Galizia noe, Appell 28 ta' Frar, 1912, in re "Boselli vs Ronpell"; Kollez. XXXV, 1,83); ġie ukoll ritenut li meta privat jagħmel kuntratt mal-gvern fl-orbita tal-amministrazzjoni il-Gvern ikun obbligat jirrispetta dak il-kuntratt (Kollez. XXX1, 1, 398).

F'dina l-materja l-Qrati tagħna kellhom diversi okkazzjonijiet biex jaffermaw il-prinċipju li "se l'atto del potere escutivo lede un diritto civile o patrimoniale, i tribunali sono competenti a prendere cognizione di quel fatto, salvo che una legge speciale non vieti il ricorso all'autorita' giudiziaria" (Kollez. XX, I, 147); u l-Qrati tagħna għandhom saħansitra il-poter li jikkunsidraw il-validita' ta' att ta' poter esekutiv u leġislativ, fis-sens li jaraw jekk dawk l-atti jidħlux fl-attribuzzjonijiet tal-Awtorità li ordnathom, jew ġietx osservata l-forma stabilita mill-liġi (Kollez.

XXXIII, 1, 65; XXVII, 1, 553, XXVI, 1, 236);

Ikkunsidrat:

Li, għalhekk, taħt dawna ċ-ċirkustanzi u in vista tal-prinċipji fuq esposti, dina l-Qorti tirritjeni li hija kompetenti li tieħu konjizzjoni tat-talba tal-attur, u konsegwentement tirrespinġi l-eċċezzjoni relativa tal-konvenut nomine, bl-ispejjeż kontra tiegħu;

Ikkunsidrat:

Li fuq l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenut li ċioe' l-attur mhux intitolat għaż-żieda kontemplata mill-imsemmi award billi ma kienx għadu fl-impieg meta dana l-award sar effettiv, dina l-Qorti, wara eżami matur u akkurat taċ-ċirkostanzi kollha involuti f'dina l-materja, waslet għall-konkluzzjoni li dina l-eċċezzjoni jistħoqqilha li tiġi milqugħa, għall-motivi infraskritti;

(a) Meta ġie liċenzjat l-attur mill-impieg l-award għadu ma kienx ġie degretat, u kwindi, ma jistax jingħad li l-effetti tiegħu kienu sospiżi;

(b) l-ispirtu li anima dana l-award huwa dak li jiġi rikonoxxut "the need to improve productivity and efficiency in the sectors of employment;" issa ma jistax jiġi konċepit, anqas per ipotesi, li l-attur liċenzjat, kien sejjer iħoss l-influwenza ta' dana r-rikonoxximent għall-fini tal-produttivita' tiegħu bħala impiegat.

(c) Għalkemm l-effetti tal-awment kontemplat fl-award jirrisalu għaż-żmien meta l-attur kien għadu impiegat, dana jfisser li l-award kellu jkollu dana l-effett fil-konfront tal-impjegati attwali biss, u mhux ta' dawk li ġja

spiċċaw mis-servizz. Kieku kellu jiġi applikat il-prinċipju invers, l-effetti ta' dawna l-award messhom jestendew ruħhom anki għall-impjegati l-oħra li għal xi raġuni jew oħra (pensjoni; inabilita' għax-xogħol; terminazzjoni tal-kuntratt tal-impieg etc.) kienu għadhom fis-servizz fiż-żmien kontemplat mill-award, iżda ma kienux għadhom impjegati meta' dana l-award ġie degretat u sar effettiv. Ipotesi dina li ma tistax tiġi kollawdata, għaliex kuntrarja għal prinċipji viġenti in materja ta' awment retroattiv ta' salarji, u għaliex meta wieħed jirtira mis-servizz ma jibqax jirċievi l-kumpens għax-xogħol li jagħti, taħt aspett ta' salarju, iżda kumpens għax xogħol li ikun ġja ta taħt il forma ta' pensjoni, gratuita', etc;

Ikkunsidrat:

Li in materja ta' retroattivita' biex jiġi stabilit, fost il-varji kriterji suġġeriti mill-awturi, liema huwa dak li għandhu jiġi preferit, il-Paċifiċi Mazzoni, jafferma "deve essere preferito quello del diritto quesito". (Istituzione Vol. 1 para. 28 paġ. 70) u l-istess awtur jikklassifika fost dawk li għandhom effett retroattiv "Le leggi che riguardono l'ordine la salute e la sicurezza pubblica, giacche' riguardo alla materia regolata da esse niuno puo' avere diritto quesiti, il cui rispetto importa lesione di tali interessi sociali" (ibid. para. 29 paġ. 79)

Ikkunsidrat:

Li taħt dana l-aspett il-provvediment tal-award ma jistax jingħad li huwa "ut sic" retroattiv, għaliex kwestjoni ta' awment ta' salarju ma tirrivestix ir-rekwiżiti ġja fuq enunċjati; però dina r-retroattività ġiet stabilita mill-istess award fil-konfront tal-impjegati; u għalhekk id-dritt

kwesit tagħhom għall-effetti tal-award jissussisti in kwantu huma fil-mument li ġie rikonoxxut dana d-dritt huma kienu għadhom impjegati; għaliex id-dritt kwesit intant jesisti in kwantu jiddependi mid-dritt li attwalment qegħdha tiġi applikata għalih ir-retroattivita'. Fin-nuqqas tal-attwalita' ta' dana d-dritt, mhuwiex konċepibbli fl-estensjoni tal-applikazzjoni tiegħu għal drittijiet preċedenti għall-avverament tal-fatt li ta lok għar-retroattivita' tal-provvediment in kwistjoni;

Għal dawna l-motivi:

Tiddeċiedi billi tiċħad it-talba tal-attur bl-ispejjeż mingħajr taxxa, iżda d-dritt tar-Reġistru jiġi sapportat mill-attur.